

Százéves az angol-magyar turistabarátság.

Emlékezés John Pagetre, aki az angolokkal megszerette Magyarországot.

Az angol-magyar barátság nem máról holnapra jött létre. Rése van ebben az Angliát járó magyaroknak és a hozzánk került angolnak egyaránt. Utóbbiak közül *John Paget* tekinthető az angol-magyar turista-barátság megalapítójának.

Most, amikor évadja van a magyarországi angoljárásnak, nem mulaszthatjuk el, hogy meg ne emlékezzünk *John Paget* és gróf *Széchenyi István* döntő-jelentőségű találkozásáról, amely az angol-magyar turistabarátság kialakulására vezetett. Paget ugyanis, aki 1835-ben és 1836-ban szinte egész munkásságát hazánkban szentelte, 1835. júliusát Budapesten töltötte, még pedig gróf *Széchenyi István* társaságában. E találkozásnak barátság, ennek pedig egy kétkötetes hatalmas munka lett az eredménye: *Hungary and Transylvania* (Magyarország és Erdély) címmel. A könyv először Angliában jelent meg 1839-ben, másodszor Lipcsében 1842-ben, harmadszor és negyedszer pedig 1855-ben Angliában és Amerikában.

Paget politikai, közgazdasági és népismereti szempontból mindennek végére járt a régi Nagymagyarországon. Tapasztalatait riportszerű érdekességgel írta meg könyvében, amely az angol nyelvterületen bibliája lett a magyarországi ismereteknek. Ez volt az a munka, amelyet *Murray* (az angol „*Baedecker*“) még a XIX. század végén is minden olvasó figyelmébe ajánlott, aki részletes ismereteket óhajtott szerezni Magyarországról.

Paget könyvét éppen azért becsülte meg az angol, mert abban nem propaganda-művet látott, hanem egy honfitársának Magyarországról közölt kritikai leírását. Paget könyve oly mértékben keltette föl hazánk iránt az angolok érdeklődését, mint addig semmilyen más nyomtatott mű. Tudósok, turisták és írók érdeklődését egyaránt fölkellette. E könyv nyomán folyamatos irodalom keletkezett Magyarországról. Egy *Miss Pardoe* nevű hölgy például Paget kétkötetes munkájára csakhamar egy háromkötetessel felelt.

John Paget ősi norman származású földbirtokos család sarjaként született 1808-ban *Thorpe Satchvilleben, Leicestershireben*. A fiatal Paget tehát gazdának született, azonban tudós hajlamu ember lévén, mindenekelőtt Edinburgban az egyetemen orvosi diplomát szerzett.

Innen Párizsba ment, majd beutazta Olaszországot, ahol Rómában pihent meg. Itt találkozott *B. Bánffy Lászlóné*, szül. *Wesselényi Polyxenával*, *Wesselényi Miklós* unokahúgával. E kedves és rendkívül művelt hölgy, — a „magyar *Corinna*“ — nagy hatást tett rá. Az ő meghívására Magyarországra jött, ahol csaknem két esztendőt töltött. Ezt követően visszament Angliába, majd pár év multával ismét hazánkba jött, ahol — hogy az ügy romantikus részével végezzünk — feleségül vette időközben elvált szerelmét és kedvéért Erdélyben telepedett le.

Most pedig nézzük, mit csinált *Paget Pesten* ezelőtt pontosan száz esztendővel, 1835 júliusában. Megismerkedett *Széchenyivel*, aki a legnagyobb örömmel fogadta, mint minden angolt. De *Paget* nem egy angolt jelentett, hanem hármat. *Paget* ugyanis harmadmagával utazott. Ő volt a komoly tudós, *Sanford* az újságíró és *Haering* a festő. Mind-egyik első a maga szakmájában. Ez tetszett *Széchenyinek*, aki maga is az ilyenmódu rangos utazásnak volt a hive.

Futólag már június végén megismerkedtek, július második felét pedig csaknem egészen együtt töltötték. Különösen a július 16 és 21 közötti napok voltak azok, amelyekben szinte izzott a *Széchenyi-Paget-barátság*. A nap is forrón sütött le a testvér-városokra, amit *Széchenyi* felhasznált arra, hogy kedvenc sportjának, az evezésnek gyönyörűségében részeltesse az angolokat, akik ilyesmit saját hazájukon kívül bizony nem láttak.

Széchenyinek ezidőben új versenyevezős csónakja volt. Ebben közlekedett angoljaival a Dunán. A hidépitkezésektől indultak ki s egyszer a *Császárfürdőbe*, másszor a *Rudafürdőbe*, onnan a *Gellért-hegyre*, harmadszor a *Margitszigetre* mentek.

Közben *Széchenyi* megmagyarázta *Pagetnek* hazánk helyzetét, *Pageték* pedig az angol ember éles és gyakorlati szemével meglátták, hogy micsoda jövőjü ország ez. Soha *Széchenyi* magvetése jobb talajra nem hullott, mint ekkor.

Amit *Széchenyi* művelt ekkor, az valóságos idegenforgalmi, hogy ne mondjuk fürdőváros-propaganda volt. Kell-e ennek bizonyítására több, mint *Paget* jóslata: „A Pest szomszédságában levő gyönyörű sziget — a *Palatinus* (*Margit*-) sziget a képzelhető legcsodásabb hely és valamikor a pesti vidám világnak kedvenc helye lesz...“ Erdélyről pedig elmondja, hogy „el fog jönni hamarosan az idő, amikor Svájc és Olaszország helyett az angol utazók a festői Erdélyt fogják meglátogatni s az angol hölgyek Borszéken s a *Bucsecs* ormain fognak kóborolni“.

Ez az elgondolás vonul végig *Paget* művén. Nem rajta mulott, hogy jóslata Csonka-Magyarországon talál bennünket. *Paget* Erdélyben Gyéresen telepedett meg, ahol mintagazdaságot alapított. Mindenkor összekötő maradt a magyar és angol kultúra között, de soha lelkesebben, mint az 1848/49-es években, amikor az angol sajtónak, barátja *Sandford* útján, ő volt a legszorgalmasabb tájékoztatója. Ezt az abszolút kormány nagyon zokon vette, úgyhogy *Pagetnek* emigrálnia kellett. Régi hazájában, Angliában rendezte sajtó alá műve újabb kiadását. Ez a tárgyilagos könyv támasztó pillérül szolgált *Kossuth* hatalmas angol és amerikai agitációjának. *Paget* 1855-ben tért vissza gyéresi kastélyába, ahol 1892-ben tért örök nyugovóra.